

Bubalović, T., Pivić, N.

KRIVIČNO PROCESNO
PRAVO - OPĆI DIO

Pravni fakultet Univerziteta u Zenici,
Zenica, 2016.

PRIKAZ KNJIGE

Dr. sc. Vedad Gurda, docent
Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli

U izdanju Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici krajem 2016. godine publikovan je univerzitetski udžbenik pod naslovom „*Krivično procesno pravo - Opći dio*“, autora Tadije Bubalovića, redovnog profesora i dugogodišnjeg predavača istoimenog nastavnog predmeta na pravnim fakultetima univerziteta u Rijeci, Zenici i Tuzli, te Nezira Pivića, vanrednog profesora Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici. Riječ je knjizi kojom su autori zaokružili didaktičko portretiranje instituta krivičnog procesnog prava, s obzirom da je 2014. godine objavljen i njihov udžbenik „*Krivično procesno pravo - Posebni dio*“, čime je studentima Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici ponuđen izdašan nastavni materijal za temeljito izučavanje ove izuzetno značajne grane prava. Ipak, ona po svom sadržaju, koncepciji i metodologiji pisanja nadilazi format konvencionalnog univerzitetskog udžbenika i didaktičkog priručnika, te zbog pravnoteorijske i naučne obrade predmetne materije sadržava i karakteristike prvorazrednog naučnog djela. Usljed toga, kao i zbog mnoštva bibliograf-

skih jedinica koje su autorima poslužile kao izvor saznanja, a koje se navode u samom tekstu – *in extenso* ili na početku određenog poglavlja, ova publikacija može biti izuzetno korisna i naučnicima – istraživačima u oblasti krivičnog procesnog prava, ali i studentima master i doktorskih studija za izradu njihovih magistarskih radova i doktorskih disertacija. Dodatni kvalitet ovom djelu daje i široka lepeza korištenih judikata različitih međunarodnih i domaćih pravosudnih foruma, kao i visokih sudova susjedne Republike Hrvatske i Republike Srbije, zbog čega, ali ne i samo zbog toga, ono može biti dodatno interesantno i sudijama, tužicima i advokatima, odnosno svima onima koji panorami krivičnog procesnog prava pristupaju iz perspektive pravnika praktičara. I pored svega navedenog ono je pisano jednostavnim i razumljivim jezikom, vjerovatno ponajprije zbog toga kako bi moglo poslužiti svojoj izvornoj svrsi educiranja studenata prvog ciklusa pravnih studija, te približavanja toj čitalačkoj publici izuzetno kompleksnih instituta predmetne grane prava. Recenzije potpisuju akademik Mišodrag N. Simović, redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci i sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, te Zvonimir Tomić, redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu.

Udžbenik ima 348 stranica i tematski je podjeljen u 19 poglavlja. U prvom poglavlju razmatra se opći pojam krivičnog prava u širem smislu kao i krivičnog procesnog prava i krivičnog postupka, svrha i osnovni modeli krivičnog postupka, odnos krivičnog postupka spram drugih postupaka u kojima se utvrđuju kažnjiva djela, alternativne forme postupanja koje predstavljaju supstitute konvencionalnom krivičnom sudovanju, te važenje i tumačenje krivičnog procesnog prava. U drugom poglavlju prikazan je odnos krivičnog procesnog prava naspram ustavnog prava, drugih oblasti krivičnog prava u širem smislu (materijalnog, izvršnog i organizacionog), prekršajnog prava, međunarodnog prava o ljudskim pravima, kao i drugih grana prava. Treće poglavlje posvećeno je izvorima krivičnog procesnog prava, dok su u četvrtom autori ponudili historijsku retrospektivu njegovog razvoja u uporednom pravu, kroz prikaz osnovnih doktrinarnih postavki tri poznata modela krivičnog postupka (akuzatorskog, inkvizitorskog i mješovitog), ali i retrospektivu razvoja krivičnog procesnog prava u Bosni i Hercegovini. Peto poglavlje posvećeno je osnovnim načelima krivičnog procesnog prava i postupka.

Pojam i podjela subjekata krivičnog postupka, pojam stranke u krivičnom postupku, te stranačka i procesna sposobnost predstavljaju tematske cjeline koje se razmatraju unutar šestog poglavlja. U okviru sedmog poglavlja autori analiziraju pojam suda, imenovanje i izuzetice sudija, načela u obavljanju sudske funkcije, pojam i vrste sudske nadležnosti, kao i vrste krivičnih sudova unutar našeg nacionalnog krivičnog pravosuđa. Osmo poglavlje posvećeno je ulozi tužioca u krivičnom postupku, načelima kojima se valja rukovoditi u obavljanju tužilačke funkcije, pravnom položaju tužioca u Bosni i Hercegovini, njegovim glavnim nadležnostima i posebnim uslovima krivičnog gonjenja, te organizaciji tužilaštava u našoj zemlji. U okviru devetog poglavlja tematizira se procesna pozicija osumnjičenog, odnosno optuženog, njegova prava i dužnosti u krivičnom postupku, materijalna i formalna odbrana, prava i dužnosti branioca kao procesnog pomoćnika osumnjičenom, dok je unutar desetog poglavlja obrađen pravni položaj oštećenog, odnosno žrtve krivičnog djela.

Sadržaj jedanaestog poglavlja vezan je za glavni i sporedni predmet krivičnog postupka, identitet optužnice i presude, te objektivni, subjektivni i mješoviti koneksitet između više krivičnih predmeta. U dvanaestom poglavlju dat je prikaz mjera za osiguranje prisustva osumnjičenog, odnosno optuženog u krivičnom postupku: poziva, dovođenja, mjera zabrane, jamstva, te posebno pritvora kao najstrožije mjere. S tim u vezi, ukazano je na cilj i legitimnost primjene pritvora, ustavna i međunarodnopravna ishodišta njegove primjene, zakonske razloge i nadležnost za određivanje istog, trajanje pritvora, njegovo izvršenje i postupanje sa pritvorenicima. Na kraju poglavlja su obrađeni opće pravo zadržavanja te lišavanje slobode (uhićenje) i zadržavanje, kao posebni oblici lišavanja slobode. Trinaesto poglavlje posvećeno je pojmu, vrsti i načinu dostave podnesaka, a četrnaesto značaju, vrsti i trajanju rokova u krivičnom postupku, ali i institutu *restitutio in integrum* u slučaju opravdanog propuštanja roka za izjavljivanje žalbe. U okviru petnaestog poglavlja autori obrađuju značaj i vrste činjenica koje se utvrđuju u krivičnom postupku, kao i one činjenice koje ne treba ili koje se ne smiju utvrđivati u ovom postupku, način i subjekte odgovorne za utvrđivanje prvonavedenih činjenica, te stepen izvjesnosti do kojeg date činjenice moraju biti utvrđene.

U šesnaestom poglavlju razmatra se pojam, elementi i vrste dokaza, teret i postupak dokazivanja te procesna načela koja se odnose na ocjenu dokaza. Najobimnije poglavlje predstavlja sedamnaesto poglavlje, koje je posvećeno procesnim radnjama. U okviru ovog poglavlja dat je opći prikaz pojma, vrsta i oblika procesnih radnji, da bi potom bile analizirane pojedine radnje dokazivanja: pretresanje stana, ostalih prostorija, pokretnih stvari i osoba, privremeno oduzimanje predmeta i imovine, ispitivanje osumnjičenog, odnosno optuženog, svjedočenje, vještačenje, kao i uviđaj i rekonstrukcija, dok je pretposljednje poglavlje posvećeno posebnim istražnim radnjama. U okviru posljednjeg (devetnaestog) poglavlja autori su obradili pojam i vrste sudskih odluka, sa posebnim osvrtom na presude kao najznačajniju vrstu predmetnih odluka, te pravosnažnost i izvršnost istih.

Na kraju udžbenika, pored popisa autora i stvarnog kazala pojmovima, data je izuzetno široka lepeza bibliografskih jedinica koje su korištene prilikom pripremanja ovog udžbenika, te popis par stotina konsultovanih sudskih odluka Evropskog suda za ljudska prava, domaćih sudova (Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Suda Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Republike Srpske, Apelacionog suda Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine, pojedinih kantonalnih i okružnih sudova), kao i visokih sudova susjednih Republike Hrvatske i Republike Srbije. Sam uvid u bogatu paletu korištenih literarnih izvora i sudskih odluka govori s kojom predanošću su autori studentima, ali i drugim čitateljima, nastojali približiti idejne i normativne horizonte krivičnog procesnog prava, te oslikati ne samo njegovu pravnodogmatsku perspektivu, već i šaroliki kolorit jurisprudencije ove grane prava.

Zaključujući ovaj kratki prikaz spomenutog udžbenika vrijedi istaći još nekoliko činjenica. Riječ je o djelu koje karakterizira visok stepen razumljivosti i jasnoće, ali i sveobuhvatnosti i sistematičnosti obrađenih općih pojmova i instituta krivičnog procesnog prava. Takvo što predstavlja rezultantu bogatog naučnog, praktičnog i nastavničkog iskustva autora, posebno prof. Tadije Bubalovića, jedne osobene ličnosti u domaćoj nauci krivičnog procesnog prava, koja je svoje višedecenijsko iskustvo tužitelja, advokata i sudije Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, dodatno oplemenila zavidnom

akademsom karijerom. Upravo karakteristike sveobuhvatnosti i sistematičnosti, sa jedne strane, ali i jasnoće i preciznosti, sa druge strane, njegove kolege i studenti prepoznaju kao glavne značajke profesinalnog habitusa prof. Bubalovića. Stoga se s pravom može tvrditi kako predmetni udžbenik predstavlja svojevrsnu personifikaciju lika i djela svoga autora. Naravno, valja istaći da i poglavlja koja je obradio uvaženi kolega Nezir Pivić odlikuju navedene karakteristike.

Pri tome, ne može se kazati da je dati udžbenik kruna spisatelj-ske karijere spomenutih autora, jer su oni naučnoj javnosti poklonili i mnoštvo drugih vrijednih radova, a nadati se je kako će njihova bogata pravna erudicija u budućnosti dodatno stvaralački fermentirati, te poroditi još značajnija djela. Ipak, moguće je tvrditi kako udžbenik „*Krivično procesno pravo - Opći dio*“ zajedno sa udžbenikom „*Krivično procesno pravo - Posebni dio*“ autora Tadije Bubalovića i Nezira Pivića nesumnjivo predstavlja njihov didaktički *magnum opus*. Uz istoimene udžbenike profesorice Hajrije Sijerčić-Čolić, redovne profesorice Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu i profesora Miodraga N. Simovića, redovnog profesora Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci studenti pravnih fakulteta u Bosni i Hercegovini su dobili novi vrhunski edukativni materijal za izučavanje ove grane prava, a naučnici i praktičari bogato vrelo za proširenje svojih spoznaja u oblasti krivičnog procesnog prava.